
MÀNG PHỔI CÓ NƯỚC

HỎI:

Tôi năm nay 34 tuổi mới ở Việt Nam sang được 3 tháng. Gần đây tôi hay bị nóng sốt vào buổi chiều và ăn ngủ kém, bị sụt đi khoảng 5 ký. Ngoài ra thấy bị khó thở, hít mạnh hơi vào thấy đau bên lồng ngực. Tôi có đi chụp hình phổi và được cho biết có nước trong màng phổi. Xin bác sĩ cho biết màng phổi có nước như thế là do bệnh gì gây ra và chữa trị ra sao?

Vương Thị T.

ĐÁP:

Màng phổi có nước (pleural effusion) có thể do rất nhiều thứ bệnh khác nhau gây ra. Đối với một người sinh sống đã lâu ở Hoa Kỳ, nếu đi chụp hình phổi và thấy có nước trong màng phổi sẽ phải đi tìm nguyên nhân để chữa trị. Việc đi tìm lý do gây ra bệnh sẽ cần làm nhiều thử nghiệm để định bệnh chính xác.

Tuy nhiên để trả lời cho câu hỏi đầu bài, nếu một người Việt mới sang Hoa Kỳ được vài tháng và có những triệu chứng như đã tả: nóng sốt buổi chiều, sụt ký, hít hơi vào thấy đau lồng ngực và đi chụp hình phổi thấy có nước; điều đầu tiên phải nghi ngờ là bệnh lao phổi.

Bệnh lao phổi là nguyên nhân quan trọng nhất của chứng có nước trong màng phổi tại các xứ chậm tiến như Việt Nam. Tại Hoa Kỳ ít thấy chỉ trừ những trường hợp người bệnh là di dân mới nhập cảnh. Lý do có nước trong màng phổi là vì phản ứng loại siêu cảm

hypersensitivity của màng phổi đối với chất đạm protein của vi trùng lao. Chụp hình phổi thường chỉ thấy có nước nhưng không thấy những dấu hiệu khác của lao phổi như phổi lung lõ cavities... Vì thế định bệnh có thể khó khăn hơn bệnh lao phổi thường.

Để biết rõ ràng hơn, sẽ cần phải hút nước trong màng phổi và thử nghiệm về lao với nước màng phổi như đo lượng adenosine deaminase, interferon gamma hay thử DNA cho vi trùng lao. Ngoài ra có thể cấy vi trùng hay làm biopsy màng phổi để xem dưới kính hiển vi. Khi đã định bệnh được chính xác là lao, sẽ chữa trị như lao phổi thường với các thuốc INH, Rifampin, Ethambutol, Pyrazinamide.

Đối với một người bệnh đã sinh sống lâu năm tại Hoa Kỳ và không có những triệu chứng để nghi là lao như trên, việc tìm nguyên nhân của chứng có nước trong màng phổi sẽ mất rất nhiều công phu để tìm hiểu đích xác căn nguyên. Trước hết phải tìm hiểu xem nước trong màng phổi là loại nào: nước lỏng do thẩm thấu gọi là transudate, hay nước đặc do bài tiết gọi là exudate?

Lý do phân biệt hai loại nước của màng phổi này quan trọng là vì loại nước lỏng transudate thường là bệnh ít nguy hiểm. Trái lại nếu là loại nước đặc exudate, có thể là những bệnh nặng. Để phân biệt hai loại nước này, sẽ cần phải thử lượng chất đạm và lượng phân hóa tố lactic dehydrogenase LDH.

Nếu tỷ lệ chất đạm của nước màng phổi trên mức chất đạm trong máu lớn hơn 0.5, hay tỷ lệ lượng LDH của màng phổi trên mức trong máu lớn hơn 0.6, đây là loại nước đặc exudate. Nếu thấp hơn là loại nước lỏng transudate.

Như vậy một người bệnh có nước trong màng phổi sẽ cần dùng kim để hút nước ra và phân chất như đã tả trên. Nếu là loại nước lỏng transudate, phần lớn trường hợp là do suy tim gây ra nước chảy vào màng phổi và sẽ cần chữa trị bằng cách uống thuốc lợi tiểu như Furosemide để làm giảm lượng nước và để làm khô nước trong màng phổi.

Dĩ nhiên bệnh suy tim sẽ cần phải tìm nguyên nhân tại sao suy tim và chữa trị với các thuốc khác. Một số ít trường hợp các bệnh như gan hay thận cũng có thể làm nước vào màng phổi và sẽ phải chữa trị tùy theo loại bệnh gan hay thận.

Đối với trường hợp là loại nước đặc exudate, các nguyên nhân quan trọng nhất là: nhiễm trùng, ung thư và nghẹt mạch máu động mạch phổi (pulmonary embolism). Nếu hút nước màng phổi thấy là loại nước đặc exudate, có mức acid ph thấp hơn 7.20, lượng đường thấp hơn 60 mg%, sẽ phải nghi là nhiễm trùng.

Thử nghiệm về vi trùng sẽ định được bệnh và cần dùng trụ sinh để chữa. Nhiều trường hợp bị nhiễm trùng nặng và không chữa sớm, khi hút nước màng phổi sẽ thấy ra như mù. Khi đó ngoài trụ sinh, sẽ cần

phải đặt ống để dẫn mủ ra hoặc có thể phải giải phẫu.

Loại màng phổi nước đặc exudate quan trọng kế tiếp là ung thư. Thường sẽ cần định bệnh bằng cách xem dưới kính hiển vi thấy có tế bào ung thư trong nước được hút ra hay không? Ngoài ra có thể phải cắt một miếng màng phổi để xem trực tiếp để tìm ung thư.

Ung thư thường nhất gây ra chứng có nước trong màng phổi là ung thư phổi. Kế đó là ung thư vú, khi đã chạy đi khắp cơ thể và vào màng phổi. Sau cùng là ung thư hạch cũng có thể gây ra chứng có nước trong màng phổi.

Một loại ung thư khác đặc biệt xảy ra nơi những người bị nhiễm chất asbestos là ung thư mesothelioma, gây ra nước trong màng phổi. Những người này có thể hít thở chất asbestos hàng hai ba chục năm trước khi chất asbestos dùng trong kỹ nghệ xây cất chưa bị cấm, hay làm việc trong xưởng đóng tàu bè, hay như người Việt làm trước kia tại Hải quân công xưởng, có thể nhiễm chất asbestos.

Sau một thời gian lâu, chất này đóng lại trong màng phổi sẽ gây ra chứng ung thư mesothelioma và gây ra có nước trong màng phổi. Loại ung thư này không chữa được và khi đã gây ra thành bệnh sẽ làm chết trong một thời gian ngắn.

Một nguyên nhân quan trọng khác làm có nước đặc exudate trong màng phổi là bệnh nghẹt động mạch phổi do cục máu đông chạy ở dưới chân

lên. Trường hợp này khó định bệnh, phải chụp CAT scan hay chụp động mạch phổi mới biết được. Người bệnh không có triệu chứng nào khác ngoài chuyện bị khó thở.

Tìm ra bệnh quan trọng vì chứng nghẹt động mạch phổi pulmonary embolism có thể làm chết nếu không chữa kịp thời. Cách chữa trị là dùng thuốc chích heparin và sau đó uống thuốc Coumadin để làm loãng máu.

Khoảng 20% trường hợp có nước loại đặc trong màng phổi dù làm đủ các loại thử nghiệm cần thiết cũng không kiểm ra được nguyên nhân. Tuy nhiên khi đã loại bỏ được các loại bệnh nguy hiểm như đã kể trên, các trường hợp này không cần chữa trị cũng tự biến mất, không để lại hậu quả quan trọng nào. Hầu hết các trường hợp này là do cục vi trùng gây ra có nước trong màng phổi. Khi cơ thể đã kháng cự diệt được các cục vi trùng này, màng phổi cũng theo đó khô lại và không còn nước trong màng phổi.

Tóm lại chứng màng phổi có nước có rất nhiều nguyên nhân khác nhau gây ra. Người Việt mới sang Hoa Kỳ nếu có nước trong màng phổi phải đi khám nghiệm về lao vì hay mắc bệnh này. Nếu đã ở Hoa Kỳ lâu sẽ cần làm nhiều thử nghiệm để tìm bệnh. Tìm hiểu nguyên nhân nào gây ra có nước trong màng phổi là điều quan trọng để biết đích xác bệnh và theo đó chữa trị cho đúng cách và có hiệu quả.

BS Nguyễn Đình Phùng
